

Na kraju ove vrijedne knjige ne mogu ne spomenuti neke nedosljednosti pri uređivanju popisa literature. Ponajprije nije bilo potrebe nadopuniti Soldin popis literature „novijom literaturom“ jer je to nekorektno prema relevantnom tekstu i nedavno preminulom autoru.⁵ Naime, tendenciozno pridodane bibliografske referencije, koje je Soldo „zanemario“ u pisanju svoga teksta, uglavnom nemaju nikakve veze s Grimanijevim zakonom: srednjovjekovne monografije i ranonovovjekovni radovi koje Soldo u svojem tekstu s obzirom na temu nije imao niti u pomisli. Propust je učinjen samim načinom citiranja u bibliografiji jer su pojedini autori bibliografskih jedinica navedeni punim imenom i prezimenom, a ostali, uključujući i samoga autora fra Josipa Soldu, samo inicijalom imena.⁶

Ipak, te su omaške prvenstveno tehničke naravi. One ni približno ne umanjuju vrijednost *Grimanijeva zakona*, jer su profesor Soldo i akademik Stančić uspješno pokazali kako čitati i komentirati vrelo vrijedno spomena iz 18. stoljeća.

Ivan BOTICA

⁵ Dopuna je proizišla po nalogu recenzenta knjige kako je navedeno u bilješci 1 na 152. stranici.

⁶ Bibliografske jedinice: 94, 119, 120, 121, 122, 124 i 146.

Primjer za početnicu iz rimske povijesti

Jacob Abbott, *Neron*, Beograd: Karupović, 2005, 176 str.

O piscu djelca *Neron* Jacobu Abbottu, čovjeku koji je životom dokazao da ima mnogo talenata, malo se znade u hrvatskim i nama susjednim krajevima. Rođen je u Maineu 1803. godine u veoma religioznoj obitelji kao drugo od sedmero djece. Bio je svećenik, učitelj i filozof. Zajedno s bratom Johnom ustanovio je školu za djevojke u kojoj je dugo vremena i radio. Ostao je upamćen po pričama za djecu, biografijama o povijesnim ličnostima i religioznim knjigama, a napose po djelima iz dječje književnosti. Mnogi ga stoga i smatraju pionikom književnosti za djecu. Napisao je oko 130 knjiga, koautor ih je još tridesetak. Umro je 1879. godine.

Abbott je napisao, što je za nas važno, seriju knjiga u kojima je obradio živote slavni povijesnih ličnosti. U svoja bi djela kao predložak uključivao svjedočanstva „autora iz starine“, prenoseći skoro u cijelosti napisane priče (izvore) i ne dodajući, osim stiliziranih fraza, gotovo nikakve nove povijesne podatke ili upise. Jedna je od takvih priča i ova o rimskome caru Neronu, o jednoj od najkontroverznijih ličnosti ne samo antike već i cjelokupne povijesti čovječanstva. Svaka Abbottova priča, pa tako i ova, ispričana je na posve razumljiv i jednostavan način, pri čemu nikada nije izostavio nijednu ključnu informaciju. Knjige su napisane i izdane pod naslovom „Tvorcima historije“ između 1848. i 1861. godine, ali su na hrvatski prijevod morale čekati gotovo 150 godina.

U prvom poglavlju autor nas u priču o Neronovu rodnom gradu Anciju uvodi na pjesnički način opisom njegove obale i vila koje su bile u vlasništvu bogatih Rimljana. Tom su sloju pripadali Neronov otac Gnej Domicije Ahenobarb, podrijetlom iz aristokratske obitelji Ahenobarba, i majka Agripina, sestra tadašnjega cara Kaligule. Čim je spomenuo cara, Abbott nastavlja s opisom njegove pozicije u Rimu, opisom Senata i senatora te

podužim i iscrpnim opisom strukture rimske legije kao okosnice carske moći. Osvrće se i na situaciju prije Carstva opisom civilnih magistratura i podređenosti vojske Senatu, a ovo potonje promijenilo se s carem Augustom koji vojnu vlast prebacuje u imperatorove ruke (str. 7-16).

Do petoga poglavlja Abbott govori o stanju u Rimu do Neronova preuzimanja vlasti. Opisuje, dakle, Kaligulinu vladavinu i zavjeru koja ga je stajala života. Najviše je pažnje zapravo posvetio opisu zavjere kao prototipa svih rimskih zavjera čija je namjera bila svrgavanje rimskoga cara. Na isti će način kasnije opisati i zavjeru protiv cara Nerona. Trajna borba za vlast u Rimu i način izbora cara stalno je mjesto u Abbottovim opisima rimskih careva. Uz cara Klaudija donio je i priču o raskalašenosti njegova dvora u kojem je najekstremnija bila Mesalina. Antagonizmom između Mesaline i Agripine, Abbott je vrlo poticajno pokušao dočarati žensku borbu za prevlast nad najmoćnijim čovjekom koji je vladao skoro polovicom poznatoga svijeta (str. 17-53).

Tek je s petim poglavljem Abbott stigao do svoje ključne teme: do Nerona i opisa njegova djetinjstva. Donio je još potpuniju sliku o Neronovu ocu koji je nakon Neronova rođenja navodno kazao da „sve što potječe od njega i Agripine ne može a da ne bude na propast Rima“. Slika ženske dominacije nad muškarcima u Rimu postaje jasnijom kad se Agripina udaje za Klaudija, iako mu je nećakinja, i preko reda kao pretendenta na prijestolje ubacuje svoga sina pokraj Klaudijeva zakonitog sina Britanika. Slijede iscrpne informacije o tome tko u to doba zaista vlada Rimskim Carstvom. Jasno se daje do znanja da je to Agripina koja je uvijek i u svakoj prilici uzdizala svog sina Nerona nekoliko stepenica više od Britanika nastojeći samo da potonjega ponizi što više i udalji ga od prijestolja (str. 55-64).

U šestom poglavlju Klaudije se razbolio i umro, ne od komplikacija nastalih bolešću nego od posljedica otrova koji mu je podvalila njegova žena. Time je Agripina otvorila put svomu sinu Neronu prema prijestolju na koje se zasjeo kao sedamnaestogodišnjak. Abbott dalje nastavlja opisom Neronovih početnih postupaka pred Senatom i vojskom. Agripina sebe i Nerona okružuje ljudima od povjerenja, poput Seneke i Bura, koji im pomažu u upravljanju Carstvom. Neronovi su govori stoga i bili korektni s obzirom na njegovu dob (str. 65-76).

U sedmom poglavlju opisuje se Neronovo osamostaljenje od majke te njegovo sve raskalašenije i razuzdanije ponašanje. Sukobi s Britanikom kulminirali su njegovim ubojstvom koje je naručio Neron (str. 77-87).

Od osmog poglavlja pa sve do kraja knjige priča je striktno fokusirana na cara Nerona. Opisuje se daljnje odvajanje Nerona od Agripine i njegovo sve izopačenije i nastranije ponašanje. Opisuje se i neuspjela zavjera kojom je Neron trebao biti svrgnut, ali su nakon raskrinkavanja stradali mnogi Neronovi protivnici. Nadalje, priča nam donosi informacije o Neronovim noćnim izlascima iz palače koji su doveli Rim u stanje nemira jer je vladalo opće mišljenje da ako car izlazi noću praviti nered u grad onda to može činiti i običan puk. Autor nam donosi i detalje iz Neronovih nastupa na pozornicama diljem Carstva i njegov trijumfalni pohod na Grčku u kojoj je ovjenčan slavom najslavnijeg pjesnika na svijetu. Naravno da su pobjede bile namještene. Potom slijedi nevjerojatna epizoda koja dokazuje psihičku nestabilnost cara jer je naredbom dao ubiti i vlastitu majku koja ga je učinila carem. Abbot je u duhu tradicionalne historiografije donio podatke i o požaru u Rimu koji se s današnjega gledišta ne pripisuje ludoj Neronovoj pjesničkoj mašti. No sigurno je da je trošenjem goleme količine novca Neron osiromašio rimsku državnu

blagajnu koja se nije punila jer nije bilo novih osvajanja. Uskoro su se pobunile galske i španjolske legije te su se zajedno s Pretorijanskom gardom okomile na Nerona koji je uskoro pobjegao iz Rima. Prema Abbottovoj priči, Nerona je ubio jedan od njegovih sluga nedaleko od Rima (str. 89-165).

Uz nekoliko crno-bijelih ilustracija manjeg formata i prikladnog sadržaja, knjiga sadrži i zadovoljavajuću kronologiju Neronova života i poprilično pojednostavljeni shematski prikaz obiteljskoga carskog stabla julijevsko-klaudijevske dinastije.

Iako se Abbottovo djelo ne može podičiti rječnikom dostojnim modernih znanstvenika, ipak je vrijedno čitanja. Na malo je stranica i jednim sasvim razumljivim diskursom uveo čitatelja u zanimljivi svijet zlatne i dekadentne rimske povijesti. Sasvim razumljivo, djelo nema težinu ozbiljne povijesne studije ili biografije, što mu ni nije bila namjera, ali je vrijedno pregledno štivo i početna literatura za upoznavanje s problematikom cara Nerona i njegova (našega) Rima.

Matija SINKO

Priča o dugome umiranju „plave“ dubrovačke krvi

Stjepan Ćosić – Nenad Vekarić, *Dubrovačka vlastela između roda i države. Salamankezi i sorbonezi*, Zagreb – Dubrovnik: HAZU – Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku, 2005, 232 str.

Ranonovovjekovna priča dubrovačke povijesti najčešće započinje priču opisom jadranske arkadije između Lava i Zmaja u kojoj živi dubrovačka elita od sjajne diplomacije i njegovane knjige u veličanstvenim i neprobojnim zidinama Grada. Takva je povijest nesklona pričama o vlasteli, nositeljima slavne dubrovačke državnosti, i njihovu životu u bolesno dugom i sigurnom umiranju od predaje o kvarenju ili nekvaranju plave gopsarske krvi.

Cjelovitu priču o prebrojavanju plemenitih dubrovačkih krvnih zrnaca, čime se vlastela stoljećima bavila u Gradu, dobili smo konačno 2005. godine od Stjepana Ćosića i Nenada Vekarića, dvojice ponajboljih poznavatelja dubrovačke prošlosti naše današnjice. „*Dubrovačka vlastela između roda i države. Salamankezi i sorbonezi*“ drukčije su od uobičajenoga o „slavnoj“ Dubrovačkoj Republici, pa su i opjevane Gundulićeve – ili Gondoline, po autogramu – riječi da se „čista ljepota“ dubrovačke slobode i nezavisnosti ne može platiti „ni srebrom, ni zlatom, ni ljudskim životima“ umnogome upitne ili unajmanje zvučale su drukčije od današnje pridavane poante. Ćosić i Vekarić pokazali su da obiteljskoga mira i uživanja u „čistoj ljepoti“ dubrovačke svakodnevice nije ni najmanje bilo, jer su dubrovačke gopsarske obitelji bile zakrvljene međusobno od početka 17. stoljeća pa do smiraja same Republike. Pa jesu li nas gopsari nečim završavali?

Dubrovčani su svoje prošlosno svakodnevije živjeli u zbilji kako su znali i umjeli. Oni, za razliku od nas, nisu vlastite živote izjednačavali s neprobojnim zidinama Grada, sa sjajnom diplomacijom i brižno njegovanom knjigom. Mi im ne vidimo ni ne želimo vidjeti ni vlastoručna potpisa koji glasi: Bassegli, Benessa, Binciola, Bobali, Bona, Bonda,

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI 39

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

FF press

ZAGREB 2007.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 39

Izdavač

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača

Miljenko Jurković

Glavni urednik

Borislav Grgin

Uredništvo

Ivo Goldstein
Boris Olujić
Mario Strecha
Božena Vranješ-Šoljan

Tajnik uredništva

Hrvoje Gračanin

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Naslovna stranica

Iva Mandić

Računalni slog

Boris Bui

Lektura i korektura

Ivan Botica

Tisak

Tiskara Rotim i Market, Lukavec

Tiskanje dovršeno u listopadu 2007. godine

Naklada

400 primjeraka

